

entuzjaści edukacji

Zamierzony i niezamierzony wpływ egzaminów na proces dydaktyczny

Henryk Szaleniec
ZESPÓŁ ANALIZ
OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

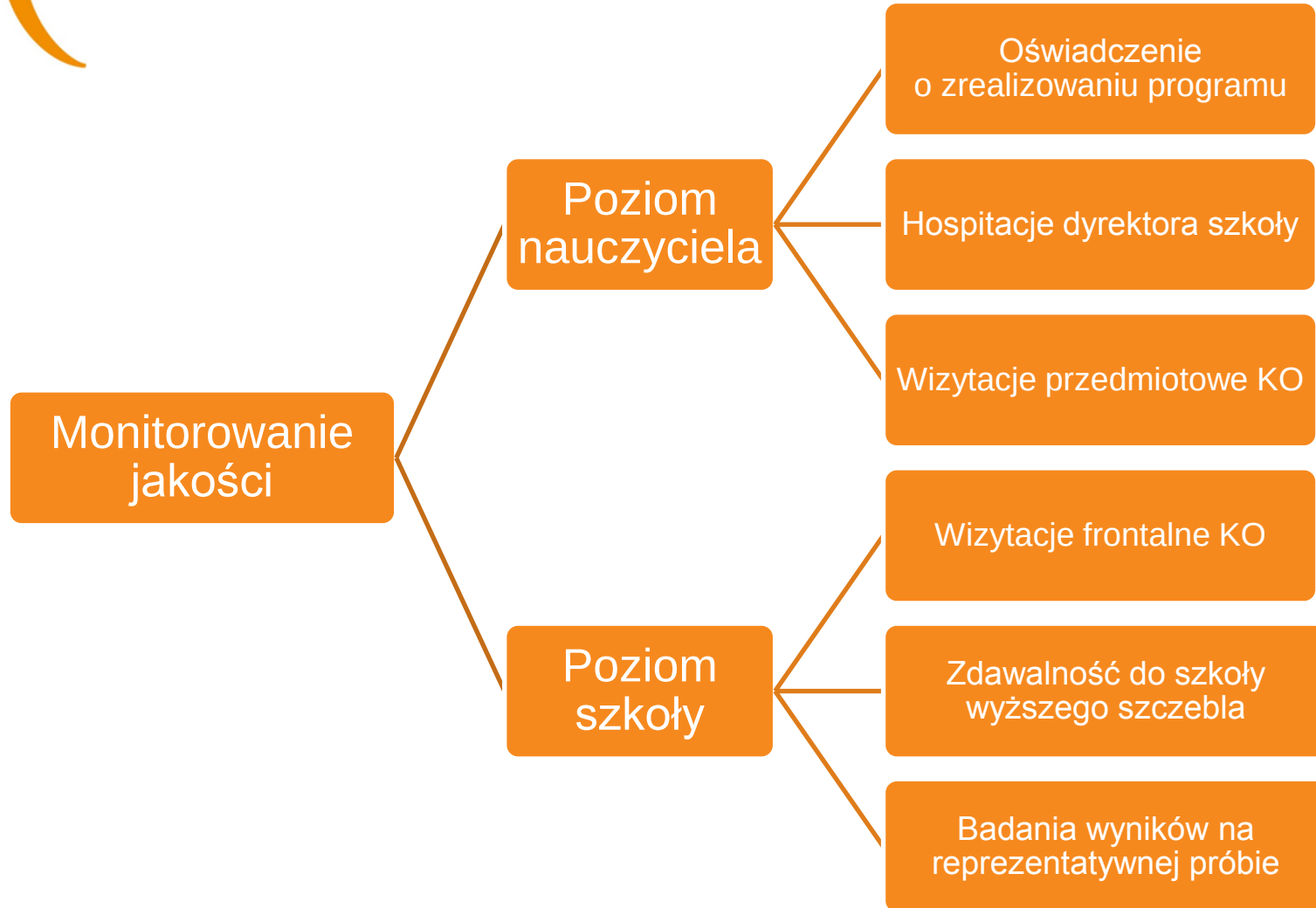

Przed wprowadzeniem egzaminów zewnętrznych

Przed wprowadzeniem egzaminów zewnętrznych

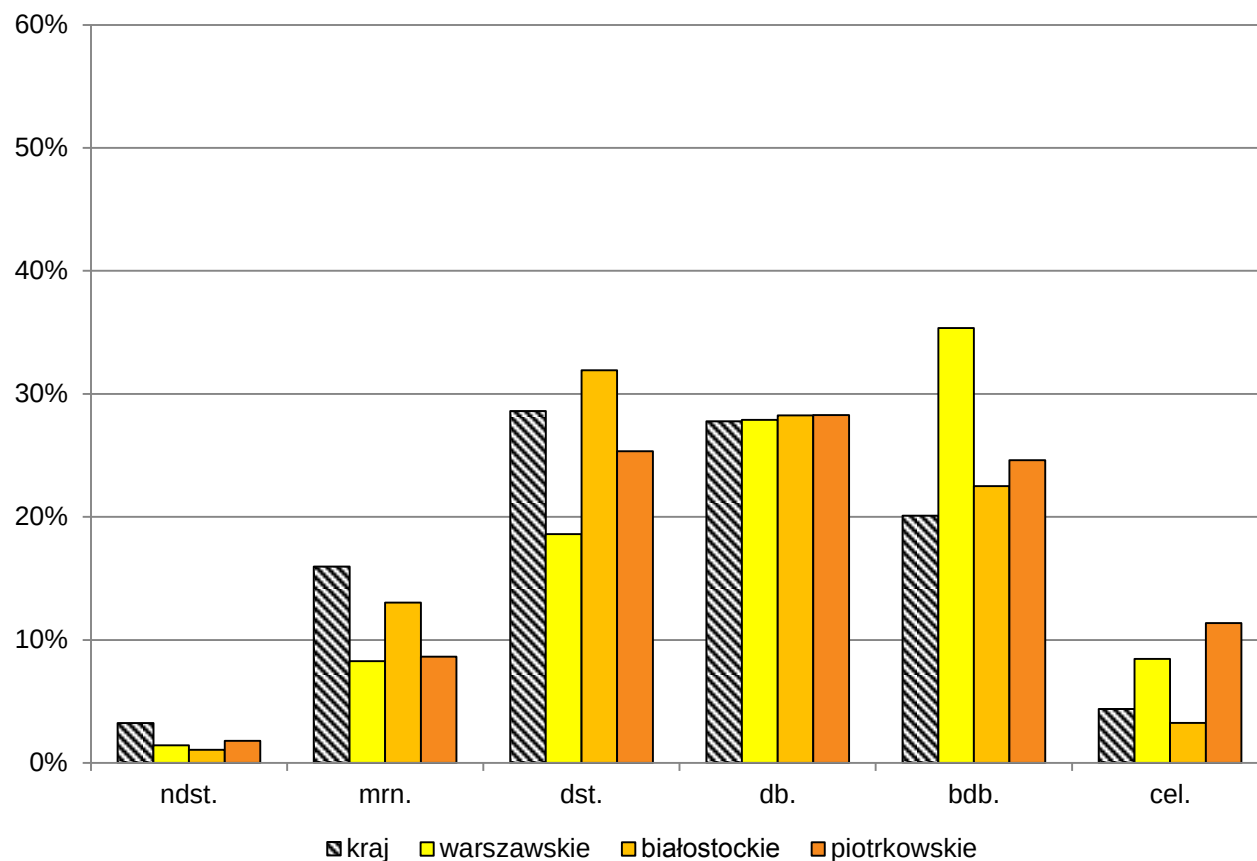

Zróżnicowanie egzaminów dojrzałości przed reformą systemu egzaminacyjnego

- Zróżnicowane kryteria oceniania w poszczególnych szkołach i różna surowość oceniania przez nauczycieli uczących danego przedmiotu,
- różne tematy egzaminacyjne (różny poziom trudności) przygotowywane przez poszczególne kuratoria,
- zróżnicowany pomiędzy województwami podział na typy tematów maturalnych.

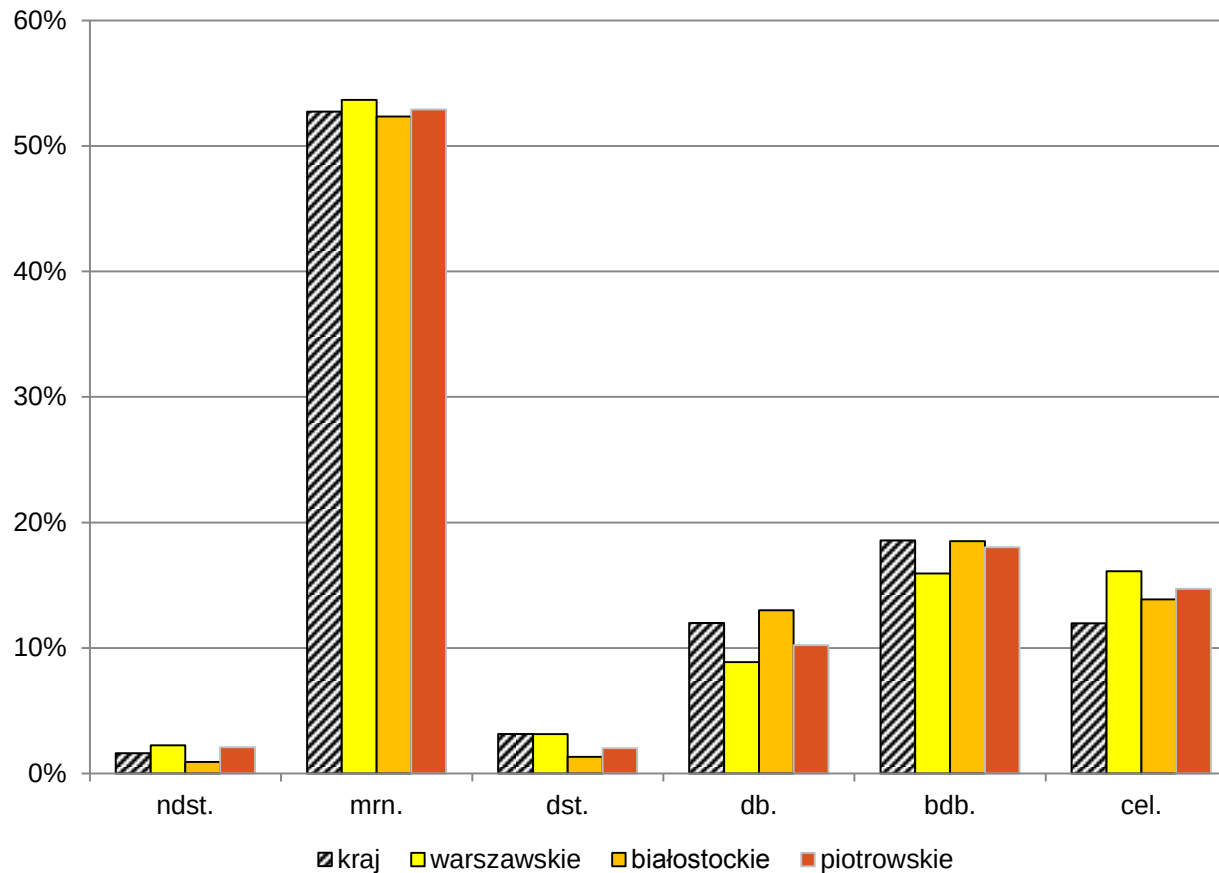
Zróżnicowanie ocen z egzaminu dojrzałości z matematyki w LO w 3 wybranych województwach i w kraju w 1997 roku

Źródło opracowanie na podstawie - Raport Matura '97 Zestawienie krajowe na podstawie materiałów zebranych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej z Kuratoriów Oświaty poszczególnych województw. Opracowanie Małecki W., Mikuta T., Śpionek W., MEN, Program Nowa Matura, 1997

Zróżnicowanie ocen z egzaminu dojrzałości z matematyki w technikach w 3 wybranych województwach i w kraju w 1997 roku

Większość wysiłków reformatorskich w dziedzinie edukacji w ciągu ostatnich kilku dekad nierozzerwalnie wiązało się z dążeniem do podwyższenia standardów osiągnięć uczniów w zakresie umiejętności akademickich.

Jednym z narzędzi realizacji takiego celu było wprowadzanie lub modyfikowanie egzaminów zewnętrznych i badania z wykorzystaniem standaryzowanych testów.

Wprowadzeniu egzaminów towarzyszyły też inne reformy.

Wprowadzenie egzaminów zewnętrznych

- Krajowa podstawa programowa, wielość programów nauczania.

Uwolnienie programów, unifikacja wymagań – podstawa programowa

Wyzwolenie inwencji nauczyciela, decentralizacja i wzrost autonomii szkół

- Możliwość wyboru lub tworzenia autorskiego programu nauczania. Różne ścieżki osiągnięcia celu.

- Zewnętrzne krajowe egzaminy zunifikowane pod względem arkuszy egzaminacyjnych, oceniania, organizacji.

Unifikacja i wykorzystanie do monitorowania

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWY FUNDUSZ ROZWOJU

IBE

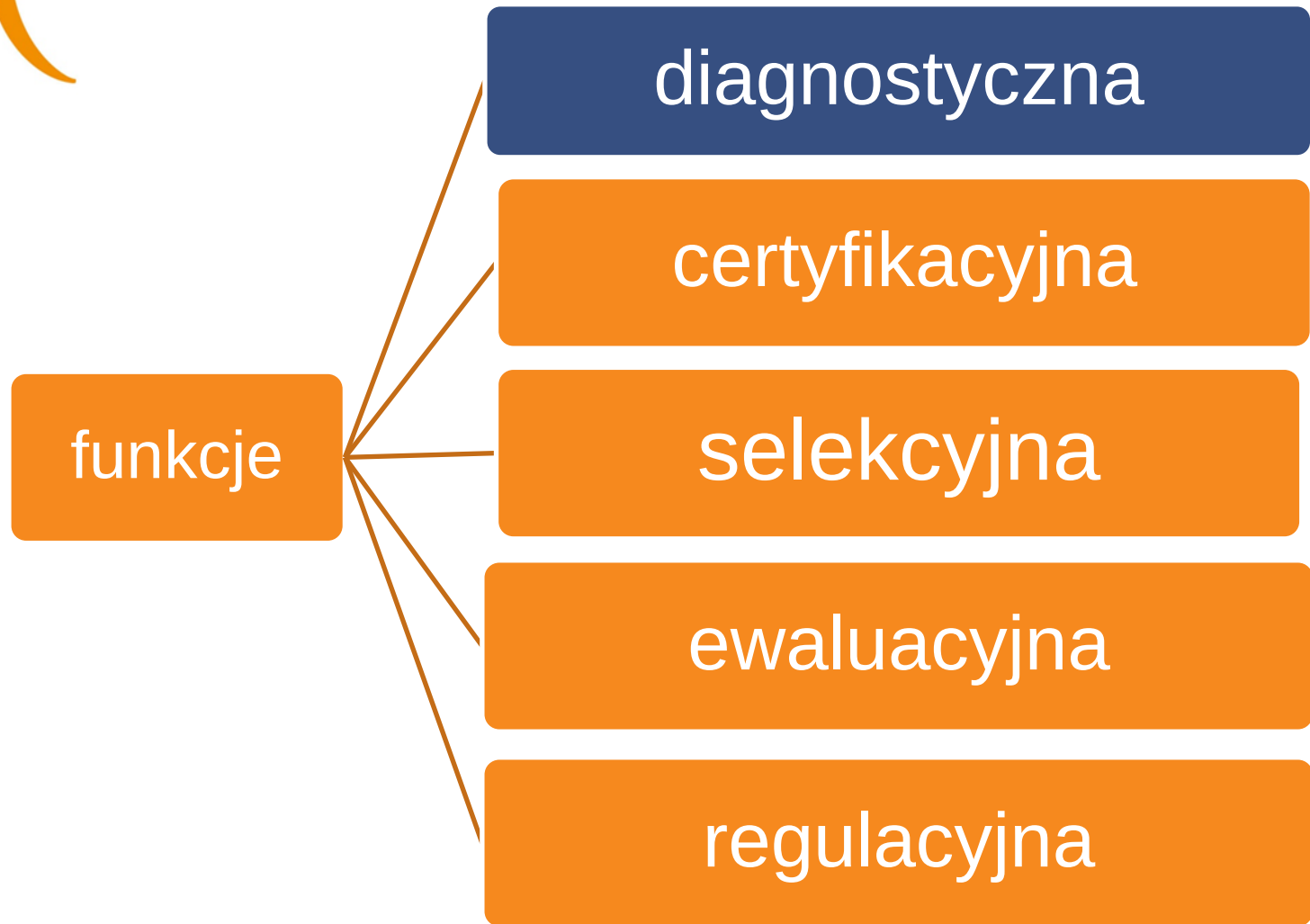
entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Podstawowe funkcje egzaminów

Oczekiwany wpływ egzaminów na proces dydaktyczny

szkoła

- Stymulowanie szkoły do tworzenia środowiska zapewniającego wyższą niż przed wprowadzeniem egzaminów jakość uczenia się.

uczeń

- Podniesienie jakości oceniania szkolnego jako ważnej części procesu dydaktycznego.

uczeń

- Przedstawianie uczniom wymagań – długofalowych i krótkoterminowych celów do osiągnięcia.

nauczyciel

- Wykorzystywanie wyników egzaminu poprzedniego roku jako diagnozy do planowania procesu dydaktycznego w kolejnym roku.

kraj

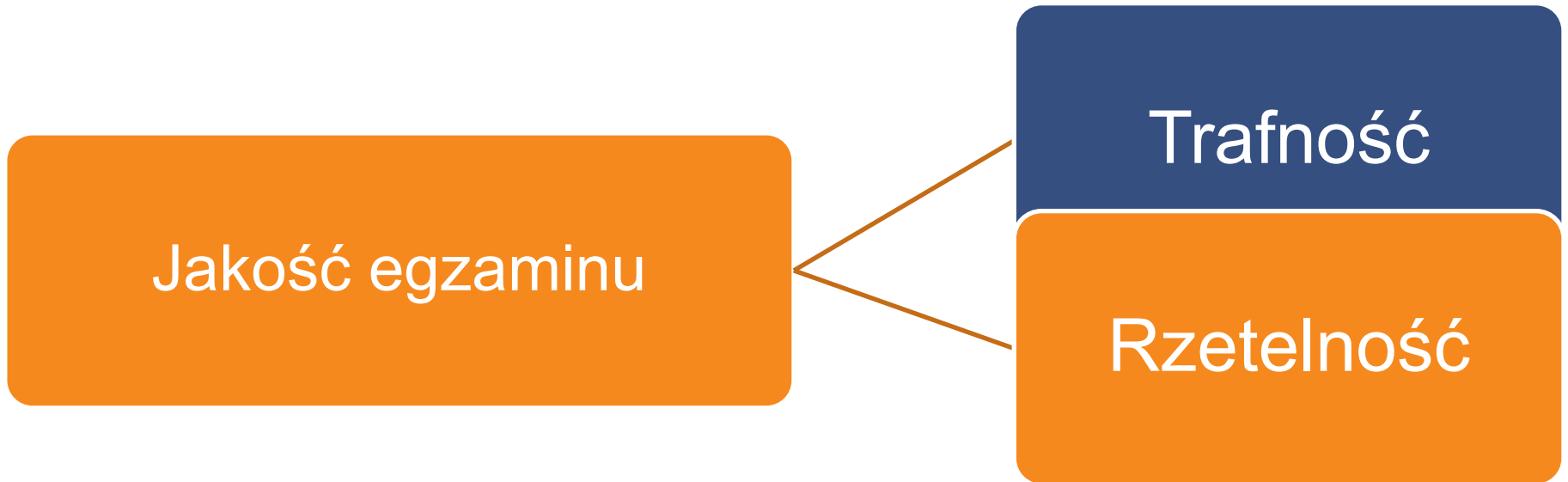
- Zmniejszenie zróżnicowania pomiędzy szkołami w zakresie osiągniętych wyników.

kraj

- Wyeliminowanie przypadków nieetycznych zachowań egzaminacyjnych.

Podstawowe cechy jakości egzaminu. Tradycyjne rozumienie trafności i rzetelności egzaminu

Tradycyjnie wyróżniano trzy rodzaje trafności

Trafność teoretyczna

Trafność treściowa/wewnętrzna

Trafność kryterialna

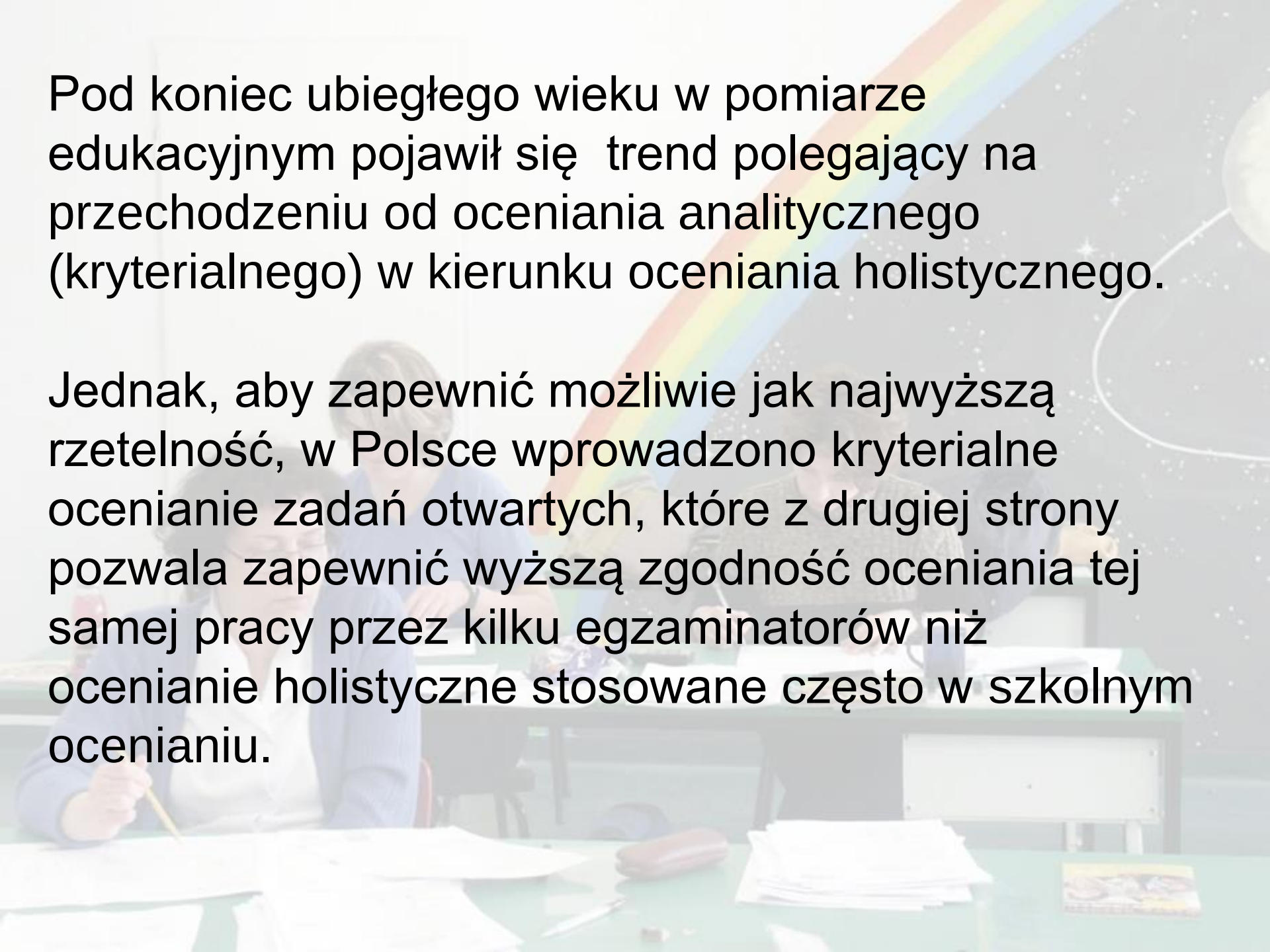
- trafność predykcyjną,
- trafność diagnostyczną.

Trafność a rzetelność

Tradycyjnie rozumiana trafność egzaminu mocno jest powiązana z arkuszem egzaminacyjnym i procesem przeprowadzenia egzaminu.

Warunkiem koniecznym tradycyjnie rozumianej trafności jest wysoka rzetelność pomiaru odzwierciedlająca precyzję pomiaru, zgodność pomiarów dokonanych kilkakrotnie.

Pod koniec ubiegłego wieku w pomiarze edukacyjnym pojawił się trend polegający na przechodzeniu od oceniania analitycznego (kryterialnego) w kierunku oceniania holistycznego.

Jednak, aby zapewnić możliwie jak najwyższą rzetelność, w Polsce wprowadzono kryterialne ocenianie zadań otwartych, które z drugiej strony pozwala zapewnić wyższą zgodność oceniania tej samej pracy przez kilku egzaminatorów niż ocenianie holistyczne stosowane często w szkolnym ocenianiu.

Współczesna definicja trafności pomiaru w odniesieniu do egzaminu

Współczesna definicja trafności, której podwaliny dał Messick pod koniec XX wieku, zakłada, że trafność odnosi się nie tylko samego narzędzia i przebiegu testowania, ale także do stopnia w jakim, zarówno argumenty teoretyczne, jak i dowody empiryczne:

- wspierają wiarygodność wniosków wyciąganych na podstawie wyników egzaminu,
- uzasadniają poprawność i adekwatność podejmowanych decyzji na podstawie tych wniosków.

Zasadniczym pytaniem w zakresie trafności egzaminu, na które zwraca uwagę Messick, jest kwestia, na ile dobrze egzamin realizuje zadania, do których został stworzony.

Wyniki tego samego egzaminu są wykorzystywane do różnych celów. W odniesieniu do jednych, ze względu na konsekwencje, egzamin może być trafny, a stosunku do innych - nie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W naszym kraju egzaminy stosowane są do:

uczeń

- dostarczenia uczniom informacji o osiągnięciach, certyfikowania ich na progach edukacyjnych oraz do rekrutacji,

szkoła

- gromadzenia informacji o skuteczności pracy w klasie i refleksji o procesie edukacyjnym,

jst, kraj

- monitorowania edukacji na poziomie jst i kraju,

jst

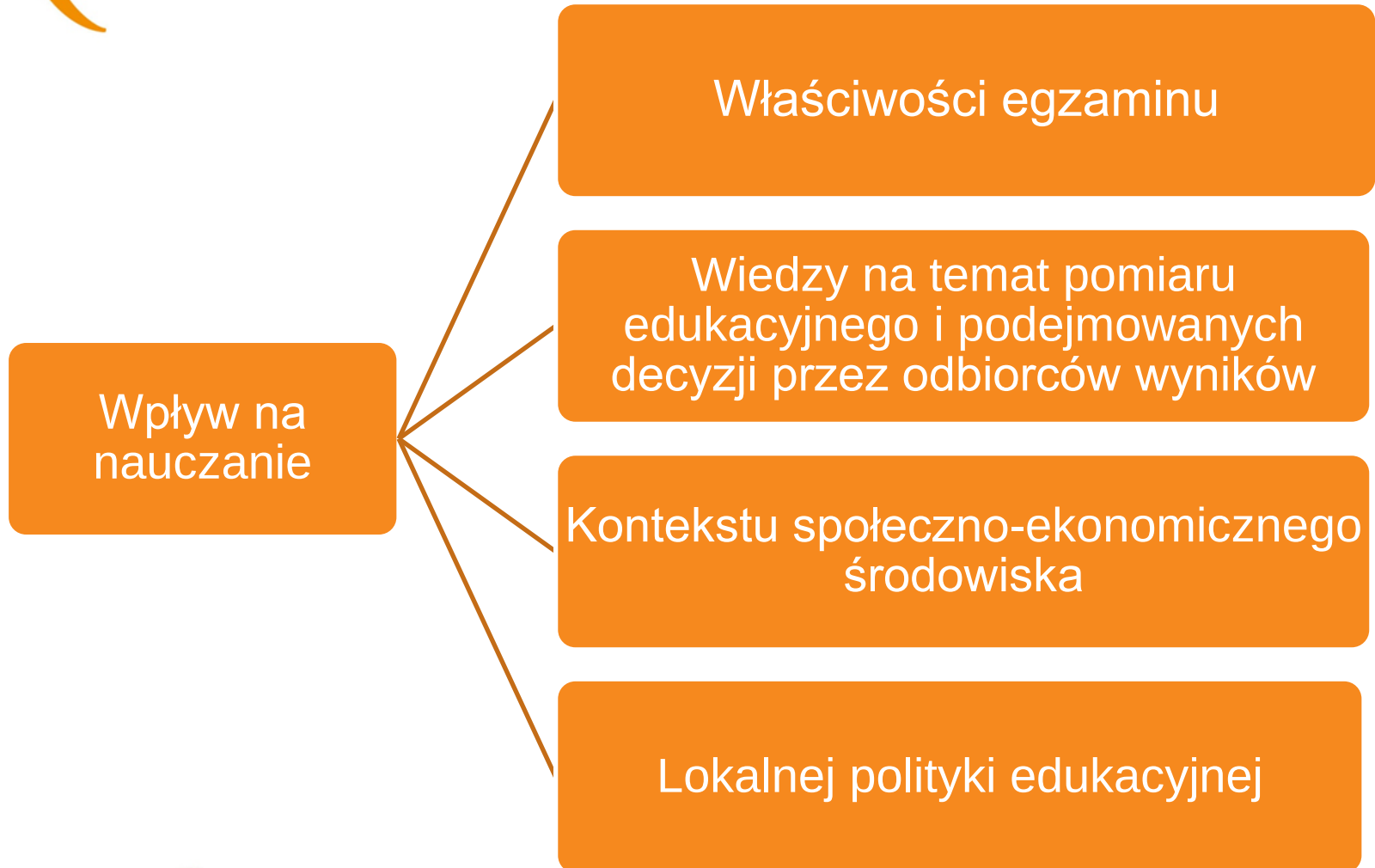
- kontroli, w jaki sposób i w jakim stopniu szkoły wywiązują się ze swoich statutowych zadań,

kraj

- rozliczania szkół przez nadzór pedagogiczny (ewaluacja zewnętrzna).

Badacze wpływu egzaminów, na nauczanie podkreślają, że zależy on między innymi od:

Medaus (1988) przeprowadził szeroko zakrojone badania na temat wpływu wyników egzaminów zewnętrznych na program nauczania i uczenie do egzaminu.

Zasada 1

„Wpływ egzaminu na nauczanie jest zjawiskiem percepcyjnym.

Jeśli uczniowie, nauczyciele i administracja oświatowa wierzą i uważają, że wyniki egzaminu są bardzo istotne, to nie jest ważne, czy to rzeczywiście prawda, czy fałsz.

Wpływ zależy od tego, jak ludzie postrzegają doniosłość egzaminu”.

Zasada 2

„Im więcej ilościowych wskaźników wykorzystywanych jest do podejmowania decyzji mających ważne społecznie znaczenie, tym bardziej prawdopodobne będą zakłócenia utrudniające monitorowanie tych procesów.”

Zasada 3

„Jeśli uznaje się, że z wynikami egzaminu związane jest podejmowanie ważnych decyzji, to nauczyciele będą uczyć do egzaminu.”

Zasada 4.

„W każdym środowisku, w którym prowadzone są egzaminy doniosłe, praktyka z poprzednich egzaminów prowadzi de facto do definiowania programu nauczania przez egzaminy.”

Zasada 5

„Nauczyciele zwracają szczególną uwagę na formę pytań w egzaminie (np. zadania krótkiej odpowiedzi, wypracowanie, zadania wielokrotnego wyboru) i do nich odpowiednio dostosowują nauczanie.”

Zasada 6

„Egzaminy doniosłe przesuwają kontrolę nad programem nauczania do instytucji, która przygotowuje i przeprowadza egzamin.”

Zasada 7

„Gdy wyniki egzaminu wyłącznie, lub nawet częściowo determinują przyszłe wybory edukacyjne lub wybory życiowe, to społeczeństwo ma tendencję do traktowania tych wyników jako główny cel nauczania, a nie jako użyteczny, ale nie w pełni doskonały wskaźnik osiągnięć.”

Wszystko
ma też
swoje cienie

Święte
słowa

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

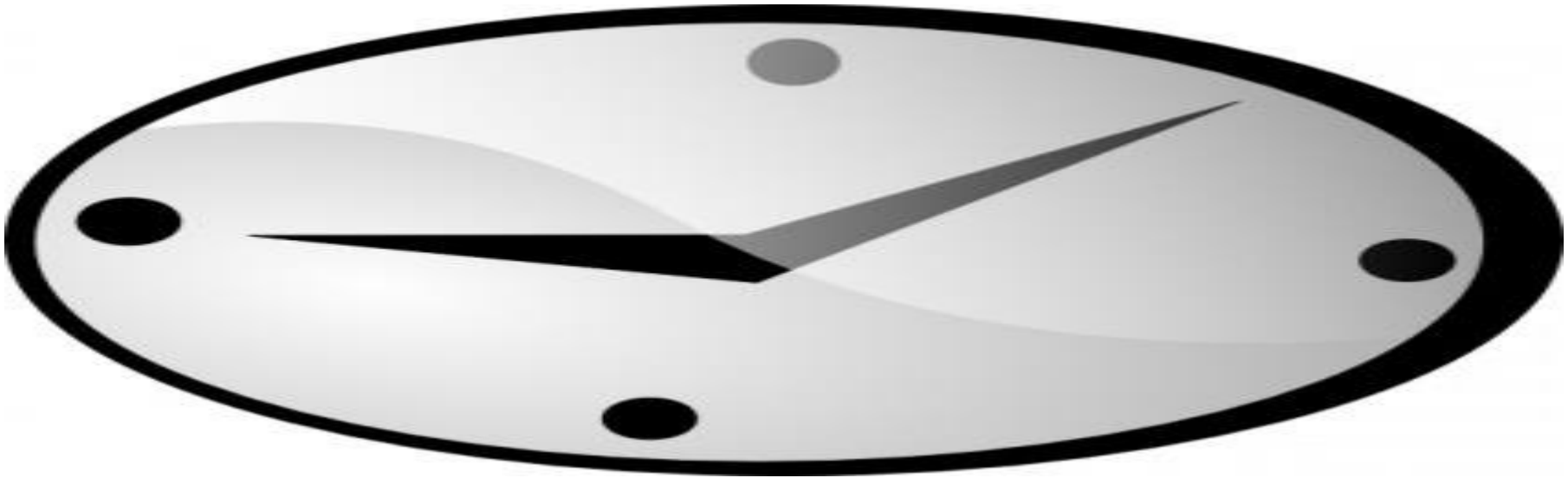
IBE entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Na nauczanie przedmiotu przeznaczona jest stała ilość czasu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

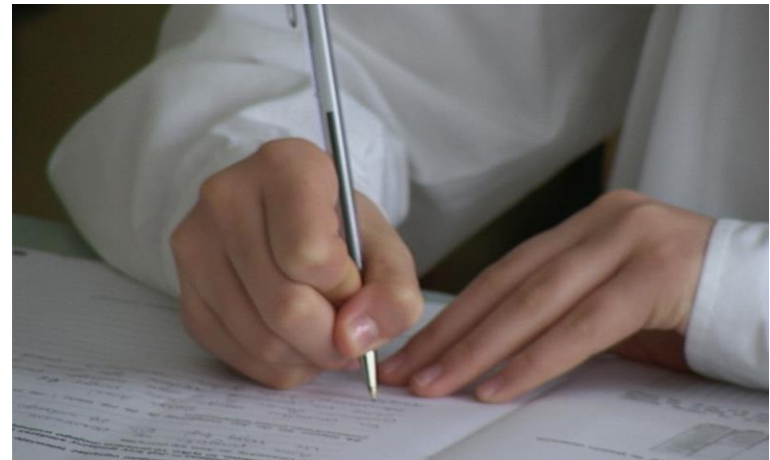

Szczególnie w klasie szkolnej egzaminy mogą powodować niezamierzone zmiany negatywne.

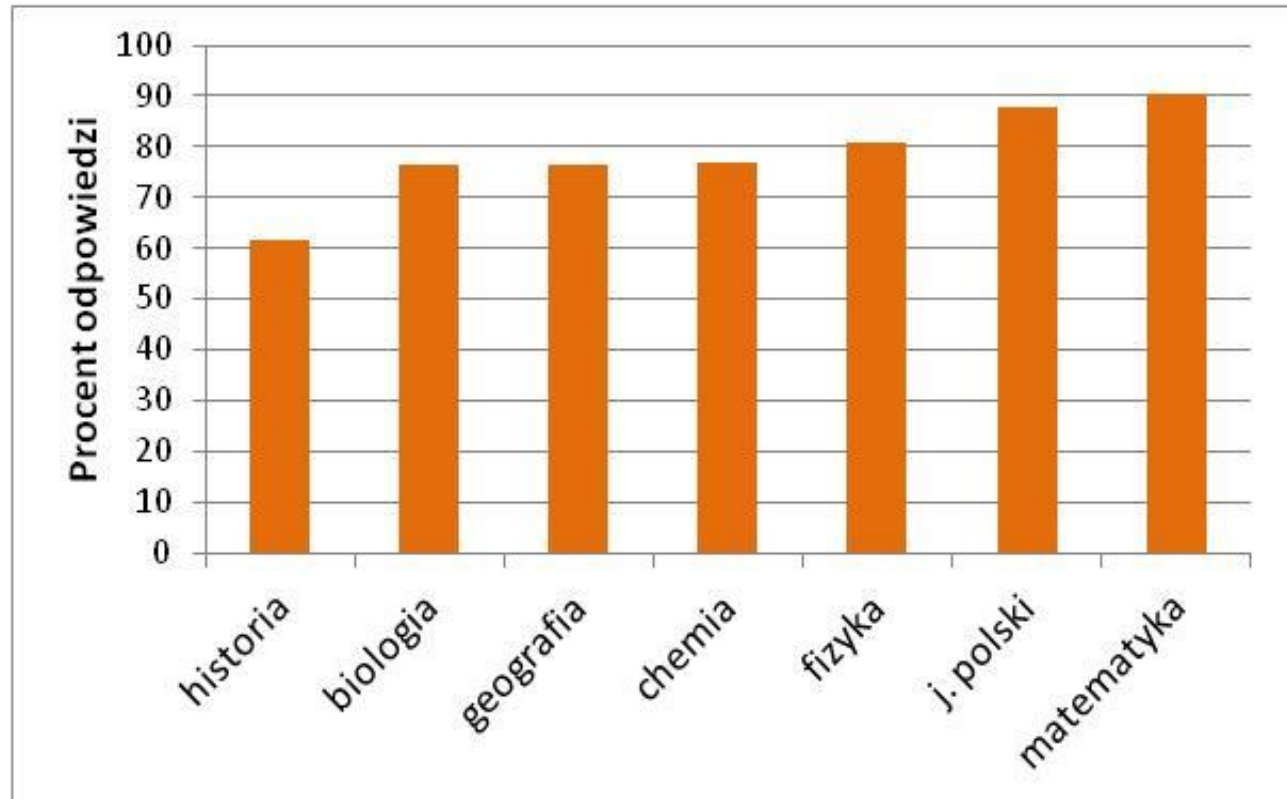
Zmianę rozkładu akcentów w realizowanym programie nauczania.

Zmianę w przydziale czasu i zasobów w różnych działaniach pedagogicznych w zależności od konstruktu, na którym bazują arkusze egzaminacyjne.

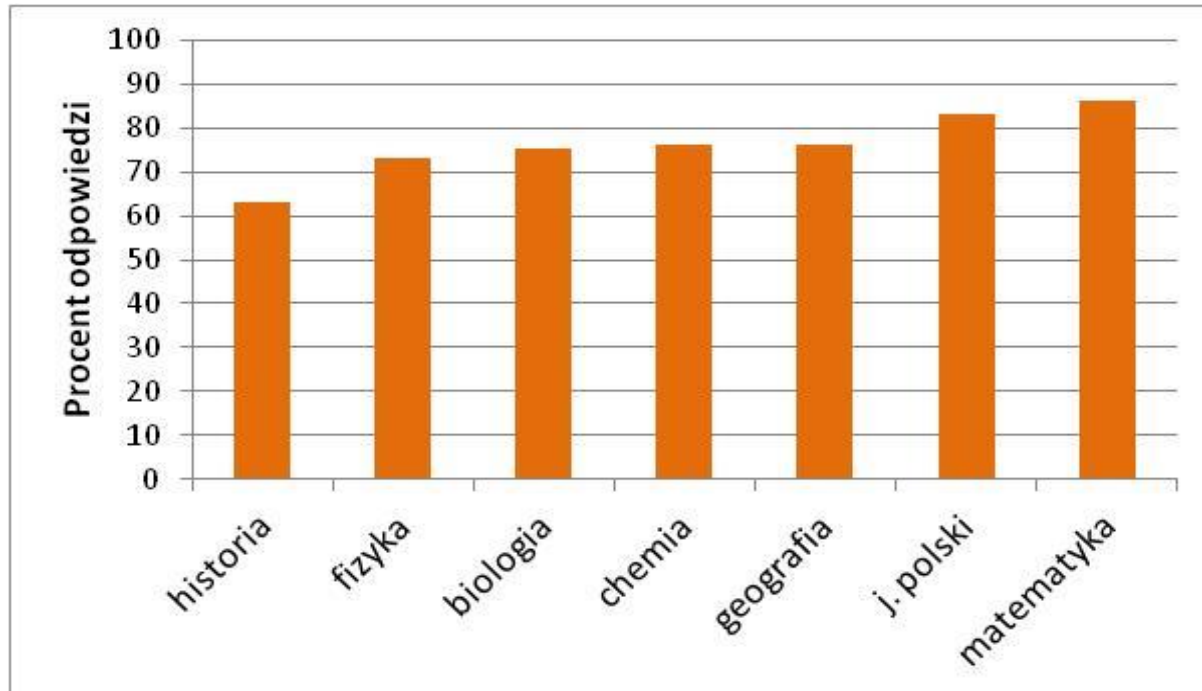

Korzystanie na lekcjach w gimnazjum z arkuszy egzaminacyjnych z poprzednich lat (2011)

Korzystanie na lekcjach w gimnazjum z testów dostępnych na rynku (rok szkolny 2010/2011)

Szczególnie w klasie szkolnej egzaminy mogą powodować niezamierzone zmiany negatywne.

Zmiany w relacjach pomiędzy uczniami, a także w relacjach pomiędzy uczniami i nauczycielami.

Zmiany w relacjach pomiędzy nauczycielami.

Krytycy pogoni za osiągnięciem założonych krajowych standardów edukacyjnych, oraz stosowania egzaminów w celu zwiększenia prawdopodobieństwa osiągnięcia standardów, uważają, że takie działania nie służą doskonaleniu edukacji.

Ich zdaniem stymulowanie rywalizacji uczniów i szkół „konserwuje” przestarzały model edukacji prowadzący do pogłębiania nierówności społecznych.

Egzaminy mogą wspierać pozytywne zmiany w procesie uczenia się, jeżeli:

zarówno treść zadań zastosowanych w egzaminie jak i ich format pozwalają sprawdzać szerokie spektrum umiejętności wymagających kompetencji intelektualnych rozwijanych w szkole w ramach obowiązującej podstawy programowej;

wyniki egzaminu wykorzystywane są tylko do tych celów, do których dany egzamin został zaplanowany;

komunikowanie wyników jest zoptymalizowane w taki sposób, aby szkoła mogła je wykorzystać do doskonalenia środowiska uczenia się uczniów;

Egzaminy mogą wspierać pozytywne zmiany w procesie uczenia się, jeżeli:

nauczyciele mają możliwość uzyskania wsparcia, jak interpretować i wykorzystywać wyniki egzaminów – w tym zakresie jest szerokie pole do działania dla placówek doskonalenia nauczycieli;

wyniki egzaminów są przedmiotem analiz efektów szkoły, ale ważne decyzje są podejmowane w kontekście szerokiej gamy różnorodnej działalności szkoły i osiągnięć jej uczniów;

do podejmowania decyzji rekrutacyjnych oprócz wyników egzaminów jest też wykorzystywane sumujące ocenianie wewnątrzszkolne.

entuzjaści edukacji

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Obserwowane pozytywne zmiany w procesie dydaktycznym

Przedstawianie uczniom wymagań z poszczególnych przedmiotów nauczania.

Wzbogacenie sposobów oceniania uczniów zarówno w zakresie szkolnego oceniania sumującego ale też i kształtującego.

Częściej niż przed wprowadzeniem egzaminów piętnowane są nieetyczne zachowania – podwyższanie wyników w nieetyczny sposób.

Obserwowane pozytywne zmiany w procesie dydaktycznym

Więcej uwagi poświęca się na samoocenę uczniów
– rozwój umiejętności samooceny:

- uczniów,
- nauczycieli.
- Patrzenie na osiągnięcia w kontekście możliwych wyników do osiągnięcia.
- Ocena nauczania z uwzględnieniem uprzednich osiągnięć uczniów – rozwój EWD

Zarządzanie wiedzą, którą gromadzimy analizując wyniki oceniania wewnątrzszkolnego i zewnętrznego

pozytywny
wpływ

negatywny
wpływ

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

entuzjaści
edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Dziękuję za uwagę

*entuzjaści
edukacji*

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

*entuzjaści
edukacji*

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

